

Joan VENY i Teresa CABRÉ (cur.)

Antoni M. Badia i Margarit: rellevància acadèmica, inquietud científica i servei a la llengua

Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2022, p. 261-274

DOI: 10.2436/15.2500.01.16

El rector Badia, pilar de la renovació de la Universitat de Barcelona als inicis dels anys vuitanta

M. TERESA GALCERAN HUGUET

Catedràtica emèrita de química analítica

Universitat de Barcelona

Quan Emili Boix em va proposar de parlar sobre el doctor Badia com a rector en la commemoració del seu centenari organitzat pel Departament de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona, em vaig sentir amb el desig i l'obligació d'acceptar en agraïment per haver-me permès compartir amb ell els vuit anys d'aquella aventura universitària i, sobretot, com a mostra de respecte i amistat.

Passo, doncs, a complir l'encàrrec que em fou fet.

Vaig conèixer el doctor Badia en un curs de català que va impartir a la Facultat de Lletres, em sembla que era l'any 1965, quan jo estudiava química a la Facultat de Ciències. Donava la classe en una petita aula o seminari del primer pis, érem pocs alumnes, uns set o vuit, i recordo que ens feia traduir al català l'article d'un diari. Després, no hi vaig tenir més relació fins que l'any 1977 ens retrobarem en l'equip rectoral que va impulsar un canvi substancial de la Universitat de Barcelona.

El doctor Badia es presentà a les eleccions a rector el desembre de 1977 amb un programa que duia per títol «Per una universitat autònoma i democràtica, d'alt nivell científic, dependent de la Generalitat i al servei del poble de Catalunya», lema que recull les idees bàsiques que pretenia impulsar i que va repetir en les dues eleccions posteriors a les quals es va presentar, els anys 1981 i 1984, la qual cosa posa de manifest que potser la comesa era si més no agosarada. Prengué possessió del càrrec el gener de 1978 al Ministeri d'Educació i Ciència a Madrid, i iniciava així una aventura il·lusionant al Rectorat de la Universitat de Barcelona que m'atreveria a qualificar de singular i irrepètible.

La característica de singular es deu en part al propi caràcter del doctor Badia, un home d'hàbits temperats, discret, conciliador, mesurat i assenyat però que en moments especials i difícils era capaç, com deia Carles Miralles, de prendre i mantenir decisions sorprenents. Com a rector, el mateix Badia es definia com a

«atípic», no ambicionava càrrecs acadèmics ni les prerrogatives i privilegis que comporten. N'és una mostra, tot i que anecdòtica, que al cap de poques setmanes de prendre possessió va renunciar al cotxe oficial, anava a peu de casa seva a la Universitat com havia fet sempre. Jo diria que el doctor Badia es va trobar al capdavant de la Universitat de Barcelona per un cúmul de circumstàncies en part alienes a ell mateix i quasi sense adonar-se'n, tot i que a poc a poc es va anar imbuït de l'autoritat que el càrrec de rector comporta i que va exercir amb compromís, fermesa, convicció i fidelitat als principis democràtics. També fou singular la seva manera d'entendre el Rectorat. Per a Badia, era un lloc de confluència d'un grup de col·laboradors que tenien l'objectiu comú i la responsabilitat compartida de redreçar i endreçar la Universitat de Barcelona. El doctor Badia va ser capaç de dirigir i cohesionar un equip, o més ben dit diversos equips, per treballar de manera coherent i eficient. Avui, més de quaranta anys més tard, m'atreveria a definir l'actitud amb què el rector Badia s'enfrontà als nombrosos problemes que van sorgir durant els anys de rectorat com de generosa, honesta, rigorosa i valenta. En les reunions de l'equip rectoral —les ordinàries tenien lloc els dijous a la tarda— el doctor Badia intervenia escassament, deixava parlar, escoltava i suscitava el debat afavorint tant l'intercanvi d'informació i anàlisi com l'autocrítica. Tothom s'hi manifestava amb total llibertat i les decisions, fossin fàcils o el resultat de discussions acalorades, preses per unanimitat o majoria, foren sempre assumides per tothom i mai es feu pública cap mostra explícita de disconformitat. Això és especialment remarcable atès que els membres de l'equip que tenien en comú l'objectiu de reformar la Universitat l'any 1977 provenien de camps científics molt diversos i eren d'edat i categoria acadèmica molt diferents.

La segona característica del rectorat de Badia que voldria esmentar és la d'irrepetible. En primer lloc pel concepte d'equip que tenia el doctor Badia. Avui dia totes les autoritats acadèmiques i en concret els rectors es rodegen d'un equip i diuen que treballen en equip, però les característiques, el mètode de treball i la capacitat de compenetració de l'equip Badia, amb una visió reformista i rupturista de la política universitària, són força irrepetibles. Això em porta a parlar del tarannà de l'equip que es gestà entre els membres que en formaren part als inicis de l'any 1978 però que es va mantenir fins al final, tot i els canvis de membres que van tenir lloc durant els vuit anys de rectorat. N'és un exemple el fet que a finals del 1978, en ser retirats els complements de destí que cobraven els vicerectors no numeraris, vàrem fer una bossa comuna amb els complements dels numeraris i ens ho repartírem a parts iguals. Així seguirem fins que els no numeraris tornàrem a ser dignes de cobrar el complement, que fou amb el decret de càrrecs de l'any 1983, ja amb els socialistes al govern. La composició de l'equip que es presentà a les eleccions al Rectorat fou inèdita quant al nombre i categoria dels qui la componien i també irrepetible. Constava de vuit professors numeraris, quatre

catedràtics, un d'ells el rector, tres agregats, un adjunt i quatre professors no numeraris. Aquesta composició era trencadora i iconoclasta i responia a l'època. Avui dia seria com si en l'equip rectoral que es presentés a les eleccions hi hagués un 33% de professors associats. Cal dir que la presentació d'un equip, en lloc d'una única figura de rector, també fou una innovació que ha acabat essent assumida com a norma i que des de les eleccions de 1977 sempre més s'ha mantingut a les eleccions al Rectorat de la Universitat de Barcelona.

Un altre fet que comporta que el rectorat de Badia es pugui considerar irrepetible és que va ser capaç de recollir les aspiracions de democratització, reordenació i modernització de la universitat d'amples sectors d'universitaris; un petit grup de catedràtics, però especialment de professors no numeraris i estudiants. Això es posà especialment de manifest durant els primers anys, quan el Rectorat es va mantenir ferm defensant l'autonomia de la Universitat en la selecció del professorat, i al final durant l'elaboració dels Estatuts de la Universitat de Barcelona, èpoques en les quals els dos objectius prioritaris de l'equip Badia, la defensa de l'autonomia universitària en tots els seus aspectes i la regeneració democràtica de la universitat (qualitat de l'ensenyament, selecció del professorat i canvi d'estructures), foren compartits per una part important dels membres de la comunitat universitària tot i les crítiques i problemes que sorgiren. Per acabar de justificar la qualificació d'irrepetible del rectorat de Badia, potser convé posar de manifest que durant aquells anys de la Transició els canvis en el país foren notables, per exemple, s'acabava d'instaurar la Generalitat provisional (1977), s'aprovà la Constitució (1978), s'aprovà l'Estatut de Catalunya (1979), es va formar el primer govern socialista (1981) i s'aprovà la Llei de reforma universitària (LRU) (1983) i els traspassos a la Generalitat de Catalunya (1985), entre d'altres. És difícil imaginar que es pugui donar de nou una etapa amb tants canvis i tant transcendents.

La situació de la universitat l'any 1977 era extremament conflictiva i delicada. El final de la dictadura es caracteritzà per vagues d'estudiants i facultats tancades amb els professors fent classes en llocs insospitats, com escoles, instituts, teatres o cinemes. Tot això fou adobat amb la implementació d'idees peregrines, la més curiosa la del ministre Julio Rodríguez, que l'any 1973 va implantar el *calendario juliano*, calendari que implicà que aquell any el curs comencés el mes de gener en lloc del setembre. El moviment dels professors no numeraris (PNN) també va sorgir aquells anys. Els PNN eren professors que havien estat contractats per suplir el dèficit docent generat pel notable augment del nombre d'estudiants dels anys setanta, i tenien baixes retribucions i poques garanties d'estabilització i promoció. Molts d'aquests professors provenien del Sindicat Democràtic d'Estudiants (SDUB) dels anys seixanta, tenien experiència de liderar i participar en moviments reivindicatius i defensaven l'establiment d'un «estatut del professorat». A

la Universitat de Barcelona hi havia, a més, un problema afegit amb el personal no docent (PND), que havia forçat, el novembre de 1976, la dimissió del rector, Fabià Estapé, i el nomenament d'un rector en funcions, Manuel Jiménez de Parga. El mes de març de 1977, el rector va convocar un claustre per a l'elecció de rector amb l'objectiu de deixar de ser rector en funcions. L'elecció es va complicar perquè, a petició d'un sector del Claustre, s'afegí a l'ordre del dia la modificació de la composició del Claustre, una reivindicació de la comunitat universitària que considerava que s'havia d'augmentar la representació d'estudiants, PNN i PND. El doctor Badia va tenir un paper important en aquell claustre ja que en iniciar-se la sessió va presentar una moció per invertir els punts de l'ordre del dia i passar a discutir la reforma de la composició del Claustre abans d'elegir nou rector. L'aprovació d'aquesta moció provocà la dimissió immediata del rector en funcions i el nomenament del doctor Joan Obiols, degà de la Facultat de Medicina, com a nou rector en funcions. La composició del Claustre es discutí en diverses sessions durant la primavera de l'any 1977 i acabà amb un claustre paritari de professors numeraris, PNN i estudiants i un 10 % de PND, inspirat en el de la Universitat Lliure de Berlín. Aquesta composició es va mantenir fins a l'aprovació dels Estatuts, l'any 1985.

Aquesta era la situació de la Universitat de Barcelona al desembre del 1977 quan el doctor Badia va ser elegit rector amb un suport ampli del Claustre, tot i que aquest suport provenia majoritàriament dels PNN, que bàsicament pretenien eliminar l'equiparació de «professor» a «funcionari». Aquesta reivindicació, tot i que anava en la línia de la política de professorat defensada per l'equip rectoral —es deia pertot que el doctor Badia era el rector dels PNN—, era evident per a tothom que no era d'implantació ràpida ni fàcil. En la lluita en contra de la via funcional del professorat universitari, el moviment de PNN havia llançat l'any 1977 un boicot a oposicions molt seguit a la Universitat de Barcelona. L'opció dels PNN era la via contractual i la Junta de Govern havia acordat, abans de l'elecció del doctor Badia com a rector, no treure places d'adscripció. Tot i això, i malgrat les peticions del rector Badia de congelació de places, el juny de 1978, el Ministeri convocà places a adscripció (unes 250 a la Universitat de Barcelona). Aquest va ser un dels problemes difícils als quals es va enfrontar l'equip Badia durant el primer any de mandat i ens hi vàrem enfrontar amb rigor i valentia. Es va presentar un recurs de reposició contra la convocatòria i un altre contra l'ordre ministerial d'adjudicació de destí. Els recursos han de recórrer un llarg camí i mentrestant el fet es van succeint; així, l'octubre de 1978 hi havia vint-i-tres adjunts adscrits a la nostra universitat que volien prendre possessió. La situació era delicada i conflictiva, els adjunts insistien a prendre possessió, hi tenien dret, i evidentment els PNN hi estaven en contra. El rector sabia que havia de donar possessió però comprenia la posició dels PNN i aquests bloquejaven les escales

del Rectorat. Al final els adjunts van prendre possessió però van haver de travessar per un passadís estret una muralla de PNN. L'Audiència Nacional (gener de 1980) va dictar sentència a favor de la Universitat de Barcelona, una de les alegries que va tenir l'equip Badia durant els seus vuit anys al Rectorat, tot i que el Ministeri hi va recórrer i el Tribunal Suprem va estimar el recurs. Ara bé, mentrestant el rector Badia, en un dels seus actes que podem titllar de sorprenents, va executar la sentència, va deixar sense efecte la presa de possessió i va nomenar interins els adjunts. Això va provocar una enorme indignació de les autoritats ministerials i un dels pitjors moments viscuts amb el doctor Badia durant la meua estada al Rectorat, que fou el dia que el van citar a la Inspecció General de Servicios del Ministeri d'Educació (el 22 de febrer de 1980), un lloc sòrdid prop d'Atocha. Va ser una venjança personal de Cobo del Rosal (sotssecretari del MEC), que va voler que el rector fos tractat com un malfactor. En Ramon Torrent i jo mateixa, no en va érem dos PNN significats, el vàrem acompanyar i intentàrem compartir amb ell el menyspreu que la citació significava.

DEFENSA DE L'AUTONOMIA I RELACIONS AMB EL MINISTERI I LA GENERALITAT DE CATALUNYA

El rector Badia fou un ferm defensor de l'autonomia en tots els àmbits de l'activitat universitària: elaboració de plans d'estudi, fixació de criteris d'admissió dels estudiants, selecció del professorat, configuració dels òrgans de govern o administració dels recursos econòmics. Per al doctor Badia aquesta idea d'autonomia implicava exigència i responsabilitat. Cercava un nou estil d'universitat, vinculada a la societat catalana i al servei d'aquesta societat, i propugnava que la institució adquirís l'hàbit de l'autoexigència i l'autoregulació.

La defensa de la selecció i promoció del professorat per la mateixa universitat en aplicació de l'autonomia universitària fou una constant del rectorat Badia. Durant el primer any de rectorat potencià l'elaboració de l'Estatut del professorat, que va dur a terme la corresponent comissió del Claustre, en el qual es va incloure la doble via, funcional i contractual. L'equip rectoral era conscient de la dificultat d'un plantejament d'aquest tipus però va mantenir la seva lluita per la doble via durant la llarga i penosa negociació de la Llei d'autonomia universitària (LAU), en la qual defensà una distribució equitativa de places (un 50 % de cada tipus) amb les mateixes obligacions i responsabilitats acadèmiques i una equiparació retributiva. No m'estendré sobre les nombroses accions dutes a terme sobre aquest tema de l'any 1978 al 1981, tan sols vull dir que el Rectorat va promoure i orientà nombroses esmenes presentades per diferents grups parlamentaris als successius projectes de llei. Quan es va estar més a prop d'aprovar una llei que preveia la doble via fou amb el ministre de la UCD Federico Mayor Zaragoza, un

home d'esperit obert que es trobà amb una oposició ferma i corporativa de nombrosos catedràtics de tot Espanya que portà finalment, l'abril de 1982, que el Consell de Ministres retirés la llei. El rectorat Badia mantingué la defensa de la doble via durant l'elaboració de la LRU, ja amb el govern socialista, però aquest no s'hi va atrevir, tot i que en les discussions privades reconeixien que no hi havia raons de fons per oposar-s'hi. Recordo que Lamo de Espinosa (director general i el més dur de tots els membres de la Secretaria d'Estat) deia «la contratación chirría con la Administración». Aquesta fou una batalla perduda; tot i els esforços esmerçats, la doble via no es va poder implantar i encara menys la via contractual en lloc de la funcionarial. Avui no sé si té sentit recordar aquestes lluites quan veig que aquesta aspiració ha desaparegut de les reivindicacions dels professors associats, més marcades per temes d'estabilització que no de tipologia del professorat universitari. Pel que fa als funcionaris, la defensa de l'autonomia universitària per part del rectorat de Badia s'orientà a potenciar el doble mecanisme d'habilitació estatal i adscripció per la mateixa universitat. Aquesta visió, que ja estava insinuada en la llei de Villar Palasí, de començaments dels anys setanta, sí que es va prendre en consideració en la LRU, tot i que la idea d'autonomia universitària com a responsabilitat de la mateixa institució en la selecció del seu professorat va desaparèixer i, de fet, jo diria que avui dia encara no s'ha restaurat.

El doctor Badia, en el seu llibre *Llabor de futur* (Badia i Margarit, 1989), defineix la situació de la Universitat de Barcelona en el moment d'iniciar la seva etapa de rector com a esglaiadora. Els PNN inquiets per la seva situació, els PND en vaga, una important degradació de l'activitat acadèmica, un desgavell administratiu, obres parades en edificis en construcció, les extensions de Tarragona i Lleida amb importants mancances, en són exemples. A més, les relacions amb el Ministeri, especialment amb les autoritats de més alt nivell i durant els primers anys, foren força dolentes —ja s'ha comentat l'episodi de l'adscripció d'adjunts. Milloren amb el nomenament de Federico Mayor Zaragoza com a ministre, l'any 1981, i posteriorment amb l'equip de José M. Maravall, amb Carmina Virgili com a secretària d'Estat, amb qui vam establir una bona col·laboració. Ara bé, per ser justos, cal dir que, per regularitzar la situació del PND i posar ordre en la situació administrativa de la Universitat, rebérem des de bon començament una ajuda inestimable de diversos càrrecs, tant del Ministeri d'Educació com del d'Hisenda. Amb la Generalitat de Catalunya les relacions també passaren alts i baixos. Els traspasos foren un tema que es mantingué sobre la taula durant anys; ja l'any 1978, essent president de la Generalitat provisional Josep Tarradellas, les tres universitats de Catalunya demanaven amb insistència els traspasos, que no van arribar fins a l'any 1985 i que al final es van dur a terme amb criteris polítics i poca avaluació econòmica, la qual cosa ha comportat problemes financers a la nostra universitat que encara s'arrossegueu avui dia. El rectorat de Badia tampoc no va

ser capaç de convèncer la Generalitat de dur a terme una planificació del conjunt de l'ensenyament universitari a Catalunya. Cal recordar que aleshores tan sols hi havia tres universitats i una sèrie de delegacions, la qual cosa hauria pogut permetre fer una planificació coherent. Durant anys es va insistir en la necessitat que la Generalitat estudiés, fixés i duqués a terme una política universitària sobretot pel que fa a la creació de centres i en llur emplaçament geogràfic, així com en la reordenació de centres repetits en diverses universitats, temes que s'escapen de les atribucions pròpies de les universitats i que requereixen una visió de conjunt. El doctor Badia en feu una abrandada defensa en l'acte inaugural del curs 1983-1984 davant del president Pujol. La Generalitat no va voler o no va poder recollir les peticions de la nostra universitat. Val a dir que, encara que les relacions del rectorat de Badia amb la Generalitat van ser en tot moment correctes, també és cert que la Universitat de Barcelona, a més de ser la més gran i la més problemàtica, no era considerada afí, es mostrava crítica i posava els problemes sobre la taula, i aquest fet podria explicar les reticències a prendre en consideració els suggeriments de la nostra universitat. L'evolució dels centres universitaris a Catalunya, la multiplicitat de centres i la falta de planificació crec que encara són un problema avui dia.

Voldria dedicar unes paraules a posar de manifest que un dels èxits de l'equip rectoral de Badia, tot i que no li ha estat mai reconegut, fou que va aconseguir resistir la pressió per introduir el *numerus clausus* per accedir a la universitat. L'equip Badia era partidari d'una universitat oberta i no elitista amb una única limitació, que consistia en la idea que els estudiants havien d'haver provat llur suficiència, condició imprescindible per mantenir un elevat nivell científic i acadèmic. Un plantejament d'aquest tipus requereix que la societat hi posi els recursos necessaris, però aquest no era el cas. El creixement desorbitat del nombre d'estudiants implicava un important decalatge entre el nombre d'estudiants i les possibilitats econòmiques i materials de la universitat. Un bon nombre de centres estaven totalment desbordats, amb aules plenes de gom a gom, i això comportà que s'anés estenent la idea del *numerus clausus*, que fou defensada per força degans, especialment de la Facultat de Medicina. El rectorat de Badia va defensar sempre la necessitat d'ampliar i expandir els serveis universitaris i el doctor Badia insistia una vegada i una altra que una universitat oberta no implica una universitat no exigent, més aviat una universitat per a tothom que estigui disposat a sotmetre's a aquesta exigència. Els arguments tècnics, d'espais, personal, etc., no ens van convèncer mai. De nou, l'adveniment dels socialistes al poder (octubre de 1982) va posar de manifest que aquesta idea no seria recollida, ja que aviat adoptaren una política restrictiva respecte a l'accés. Ells esgrimien raons de qualitat acadèmica i també pressupostàries, tot i que suposo que les pressions que reberen també degueren ser importants. En relació amb la selectivitat, una idea defensada

per l'equip Badia en el Consell Universitari de Catalunya i que va acabar fent-se realitat fou que tots els alumnes fossin enregistrats en una única llista amb independència de la universitat on estigués inscrit el seu centre de batxillerat, inici del districte únic que després es va establir a la LRU. Aquesta inscripció conjunta s'aplicà per primera vegada la primavera de l'any 1985 i la Universitat de Barcelona s'encarregà de la preinscripció de tots els estudiants de COU.

La lluita per la universitat oberta que va manar el rectorat de Badia va ser llarga i constant i amb èxits minsos, tot i que s'ha de reconèixer que la insistència en el concepte de «distribució» dels estudiants, en lloc de «l'adequació del nombre a la capacitat dels centres», va anar fent forat i impregnant algunes de les successives reglamentacions elaborades pels responsables polítics. De totes maneres, la limitació de l'ingrés d'estudiants a la universitat va quedar reflectida en el Decret de 26 de juny de 1985, al final de l'etapa del rectorat de Badia, on el concepte «distribució», si no recordo malament, va quedar relegat al preàmbul.

MIRANT ENDINS

Malgrat que la mena d'universitat que defensava el rectorat de Badia en molts aspectes no va quedar reflectida en la LRU, l'equip va aconseguir èxits no menyspreables en el que anomenàvem «normalització» de la universitat. La normalització implicava fer neteja, endegar una reorganització tant del funcionament com de l'estructura, millorar el pressupost i la infraestructura, incorporar professorat i finalment elaborar uns estatuts. Aquesta tasca no fou fàcil i ja d'entrada topà amb el problema del PND. Defensàvem que una gestió «normal» exclou qualsevol tipus de despesa al marge del pressupost i el PND, que es trobava mancat d'estabilitat, venia percebent uns complements retributius d'una manera irregular des d'un punt de vista pressupostari. L'equip rectoral considerà impossible mantenir aquella situació i va prendre la decisió ferma i irrevocable de resoldre el tema per la via legal. El PND ho veia impossible i es va declarar en vaga, una vaga que es va mantenir de manera intermitent durant tot el curs. La resolució del problema es va abordar amb imaginació i iniciativa, incoant diversos expedients de modificació pressupostària que permetessin incloure els complements en el sou del personal. Va caldre també molta dedicació, ja que calia convèncer de la bondat del projecte de neteja i reordenació tant els responsables tècnics dels ministeris d'Educació i d'Hisenda com el PND. El tema avançava però molt lentament i a finals de setembre de l'any 1981 el PND va tornar a la vaga, la quarta el mateix any, amb l'objectiu d'impedir l'inici del curs. Fou un moment dur i difícil; el Rectorat pretenia aconseguir satisfer les reivindicacions del personal però no es podia permetre no iniciar el curs i va caldre prendre mesures. Nova decisió sorprenent tenint en compte la idiosincràsia de l'equip; el curs començaria sense

matricular els estudiants i es retindrien els havers en les nòmines del personal. L'equip rectoral, amb el rector al capdavant, passà una nit al despatx de la secretaria general, Eulàlia Vintó, treballant sobre les nòmines. La vaga durà fins a finals d'octubre. Recordo bé que durant les vagues un nombre elevat de vaguistes s'asseia a les escales del Rectorat fent mitja o ganxet. No hi havia animadversió, tan sols una profunda desconfiança que el Rectorat fos capaç d'encarrilar i trobar una solució a un dels problemes endèmics de la Universitat de Barcelona des de començaments dels anys setanta. Els expedients s'anaren aprovant durant l'any 1978, tot i que em sembla recordar que l'últim no ho fou fins a mitjans del 1979. El coneixement profund de la situació i tipologia del personal no docent que va adquirir l'equip rectoral en aquest episodi va permetre emprendre la reestructuració de la plantilla que el Consell de Ministres va aprovar l'abril de 1981.

La plantilla del personal no docent, que passà a anomenar-se *personal d'administració i serveis* (PAS), no fou l'única que s'elaborà durant el rectorat de Badia. També fórem capaços d'elaborar una plantilla de professorat. La gestació d'aquesta plantilla anà més lenta que la del PND, no en va estava relacionada amb la problemàtica dels PNN i l'elaboració de la LAU i la LRU. De totes maneres, durant el llarg període de transició cap a la LAU i cap als traspessos a la Generalitat de Catalunya, es va treballar per mantenir el màxim nombre de places dotades sense ocupar i així poder ser objecte de la reestructuració pertinent, i es van establir normes per a la contractació del professorat amb comissions específiques i concursos públics; recordo que la convocatòria sortia als diaris. A més, s'endegà l'elaboració d'una plantilla de professorat que va requerir en primer lloc recollir informació sobre plans d'estudis, nombre d'estudiants matriculats als centres, nombre de grups, alumnes per grup, hores de classe, etc. Pot semblar sorprenent però hom no disposava d'aquesta informació. Després es comprovà *in situ* el funcionament dels diferents centres i aquestes dues accions van permetre establir uns criteris per a l'elaboració de la plantilla, que fou endegada i dirigida i finalment feta efectiva pel Rectorat a partir d'unes primeres propostes elaborades pels centres. Aquest procediment va permetre aprovar una plantilla de professorat que fou prou ben acceptada, que ha servit de referència durant anys i que, de fet, ha estat l'única que ha tingut la Universitat de Barcelona fins avui.

Entre d'altres aportacions a la normalització duta a terme pel rectorat de Badia, cal esmentar la democratització dels òrgans de govern, ampliant la representació a la Junta de Govern tant de centres (les extensions de Lleida i Tarragona) com d'estaments. Es crearen nombroses comissions de la Junta per discutir i encarrilar els problemes i s'instaurà la convocatòria anual del Claustre, òrgan de control de l'activitat universitària. Es va dur a terme un sanejament de l'Administració reconduint tots els ingressos i despeses al pressupost, i s'ordenà el funcionament dels instituts i escoles universitàries tant pel que fa als ingressos i despeses

com a l'establiment de la incorporació de personal. El curs 1979-1980 s'inicià la mecanització del pagament de factures i el de matriculació dels estudiants. També fou la primera universitat de tot l'Estat que es va acollir a un règim d'auditoria, l'any 1984.

Un tema de reestructuració important que va ocupar hores i hores de discussió en les reunions de l'equip rectoral i de dedicació de diversos vicerectors fou la reestructuració del Servei de Biblioteques, amb la problemàtica, o més ben dit problemàtiques, del seu personal bibliotecari, ajudants de biblioteca i auxiliars de biblioteca, amb interessos sovint contraposats. A més, el títol de bibliotecària no era reconegut tot i l'existència de l'Escola de Bibliotecàries de Barcelona i de la seva tradició (fou creada l'any 1914 durant la Mancomunitat de Catalunya). El rectorat de Badia va lluitar pel reconeixement de l'Escola i finalment l'any 1982 el centre de la Diputació passà a ser una escola adscrita a la Universitat de Barcelona. El tema s'encarrilà com sempre amb imaginació, paciència i constància; s'elaborà un pla general de reorganització de biblioteques que s'inicià amb la de química i física, es creà la figura de «becari collaborador» (estudiants), es negocià insistentment a Madrid un expedient de gratificació extraordinària per a les bibliotecàries que trigà dos anys a aprovar-se i s'unificà la plantilla. De fet, els avatars dels temes relacionats amb les biblioteques duraren anys; per exemple encara l'any 1986 es feren uns cursets per convalidar els títols anteriors i algunes oposicions es dugueren a terme quan el doctor Badia ja havia deixat el Rectorat.

Podria afegir molts altres aspectes de regularització, però em sembla que no cal. Tan sols vull dir que les accions dutes a terme en aspectes tan disperss com la regularització de les escriptures dels terrenys de la Universitat, l'assentament de les facultats a Tarragona i Lleida, la integració i clarificació de la situació de noves escoles o facultats com EGB (educació general bàsica), Infermeria o Belles Arts, amb problemàtiques sovint endiablades, a més de la regularització del PAS comentada més amunt, justifiquen les paraules del doctor Badia el dia de la presa de possessió del doctor Bricall com a rector de la Universitat de Barcelona el febrer de 1985, quan va destacar que li traspassava una universitat ordenada que es trobava expectant davant el repte de la reforma que calia aplicar.

L'ELABORACIÓ DELS ESTATUTS

Una vegada aprovada la LRU, l'equip rectoral de Badia va creure que es podia intentar fer una lectura àmplia de la llei i aprofitar l'oportunitat per reformar la institució en el marc d'uns estatuts i el doctor Badia es va presentar per tercera vegada al càrrec de rector amb l'objectiu de fer realitat un dels seus desitjos més pregons, que era acabar la seva etapa al Rectorat amb l'elaboració d'uns estatuts de la Universitat de Barcelona. La singularitat del rectorat de Badia tornà a po-

sar-se de manifest en l'elecció de rector que se celebrà al Palau de la Música Catalana el febrer de 1984, i la singularitat fou en aquest cas que un dels candidats era un estudiant, Ricard Martínez Muntades. No cal dir que no podia ser-ho legalment i els estudiants tampoc no hi aspiraven, però volien fer una manifestació de força contra la LRU. En el recompte foren compatibilitzats 244 vots nuls, a nom de Ricard Martínez, i el revulsiu acabà aquí. Ara bé, per elaborar uns estatuts calia un procediment i amb el Plenari del Claustre constituent era difícil d'operar, ja que constava de més de 1.000 membres (cal recordar que era tripartit i que la base era el nombre de numeraris que hi anaven de ple dret). El problema es va resoldre nomenant una comissió del Claustre de 330 membres i una ponència, encarregada de preparar els textos que s'havien de portar a votació. Aquesta comissió es reuní a l'Aula Magna de la Facultat de Biologia durant la tardor de l'any 1984 i els primers mesos de l'any 1985 i va estudiar, discutir i votar més de 900 esmenes. La base dels Estatuts de la Universitat de Barcelona fou el projecte presentat per l'equip rectoral a partir de les idees que havíem anat madurant durant anys però que vam redactar, estructurar i fondre durant l'estiu de 1984. Els principis recollits a l'avantprojecte presentat responien a l'actuació de l'equip durant els anys de mandat i al moviment col·lectiu a favor d'una universitat renovada del qual sorgí. Hi havia una defensa de l'autonomia universitària, tot i que restava escapçada per la LRU, una democratització de les estructures i la potenciació de la participació dels universitaris en la presa de decisions i de la responsabilitat compartida de tots els estaments universitaris. El projecte presentat responia a la idiosincràsia de l'equip Badia i destil·lava imaginació i creativitat. Em referiré tan sols a dos aspectes que crec que foren els més innovadors, tot i que d'entrada no foren fàcils d'assimilar i que han tingut una vida efímera per raons tan externes com internes a la mateixa institució. El primer té a veure amb la renovació dels ensenyaments. Els Estatuts propugnaven trencar motlles en els plans d'estudi, que aleshores eren en general molt monolítics. S'optà per incloure ensenyaments de cicle curt i de cicle llarg en una línia que es podria assemblar als graus i màsters actuals, però amb una idea diferent: l'ensenyament de cicle curt era finalista i potser més professionalitzat, mentre que el cicle llarg responia a la idea d'una formació més sòlida. Per altra banda, s'optà per promoure una flexibilització entre assignatures obligatòries i optatives per tal de facilitar la creació de títols no homologats amb orientacions específiques que es podien cursar en el marc dels estudis homologats i que podien permetre adaptar els estudis a la demanda de noves professions.

L'altre aspecte que voldria destacar dels Estatuts és la descentralització. La Universitat de Barcelona és molt gran i aleshores encara ho era més, ja que comptàvem amb les facultats a Lleida i Tarragona. L'equip rectoral va dedicar moltes hores a discutir com es podia fer una proposta d'organització que agilités la gestió i facilités la transferència d'informació. Hi havia dues possibilitats sobre la taula:

crear un macrorektorat, centralitzant les funcions i decisions, o bé descentralitzar-les i transferir competències, amb l'avantatge que aquesta última comporta una responsabilització compartida. Ara bé, on, com i a qui es descentralitzava? D'aquí sorgí la idea de les divisions, i es proposà agrupar departaments i facultats per afinitats científiques. Probablement aquest tret dels Estatuts fou el que cridà més l'atenció i, de fet, fou fortament criticat per algunes facultats, especialment Dret i Econòmiques, que tan bon punt van poder van canviar els Estatuts i ara, de fet, estem en la versió que va rebutjar l'equip Badia. No m'estendré més en aquest tema, els mateixos universitaris saben bé els problemes que comporta i, de fet, les reorganitzacions recents ho posen de manifest.

Els Estatuts de la Universitat de Barcelona foren aprovats pel Plenari del Claustre constituent en una sessió solemne al Palau de Congressos de Montjuïc el 28 de febrer de 1985 a la tarda. La sala es va omplir d'una gran massa de claustrals dempeus; els votants a favor s'havien de posar drets i s'havien de comptar, la qual cosa va permetre als que hi érem fer-nos una idea fefaent del vot favorable. L'aprovació dels Estatuts fou un acte molt emotiu, amb aplaudiments prolongats que van donar testimoni del sentiment de l'alegria, satisfacció i orgull d'haver complert una tasca prou difícil. Aquesta alegria fou especialment compartida pels membres de la comissió i de la ponència del Claustre, que, després d'haver passat moltes hores treballant sobre les esmenes amb un elevat esperit de col·laboració, amb ganes de superar les dificultats i llimar les discrepàncies, entenien que els Estatuts recollien, encara que amb limitacions, les aspiracions de normalització, modernització i democratització per les quals la Universitat de Barcelona s'havia mobilitzat durant anys. La celebració acabà amb una festa a La Paloma, a la qual van ser convidats tots els claustrals, una altra mostra d'un rektorat atípic.

Ara bé, l'aprovació per la Generalitat de Catalunya i la posterior publicació al DOGC i al BOE foren de nou una etapa plena d'entrebancs i peripècies que s'allargaren sis mesos i que obligà a mobilitzar professors i degans per sortir de l'atzucac. Primer un llarg silenci de la Conselleria, després una munió d'observacions al text que requerien estudi i resposta. Malgrat que majoritàriament eren de llenguatge, n'hi havia sobre possibles incongruències i manca d'acord amb la legislació que s'anava publicant. Mirat amb perspectiva, cal pensar que la Conselleria es trobà davant d'uns estatuts atípics amb un enfocament singular que als tècnics els costà de copsar. El problema s'allargava i en aquesta situació el Consell Executiu acordà ajornar el període d'aprovació dels Estatuts. La Universitat va reaccionar i la ponència del Claustre, una delegació de degans i una comissió de juristes es mobilitzaren fent front comú. A més, es presentà un recurs contenciós administratiu contra la decisió del Consell Executiu, una decisió que el doctor Badia lamentava però que va fer el seu efecte. Es creà una comissió mixta on intervingueren membres de la ponència que va anar trobant una redacció per als

articles en litigi que fou acceptable per les dues bandes. Si des d'un bon començament s'hagués actuat amb aquest sentit de col·laboració probablement ens hauríem estalviat aquells mesos d'incerteses. Finalment els Estatuts foren aprovats per la Generalitat de Catalunya i publicats l'agost de 1985.

No voldria acabar aquesta presentació sense esmentar l'article 5 dels Estatuts aprovats pel Claustre constituent, que parla del català. El doctor Badia dedicà nombrosos esforços a normalitzar l'ús del català a la Universitat de Barcelona; el formulari administratiu, el llibre de preses de possessió o l'informe del rector en són alguns exemples. No en parlaré, serà objecte d'una altra ponència, però sí que vull fer referència a l'article 5 dels Estatuts, on s'establia que «el català és la llengua oficial de la Universitat de Barcelona. Hi són llengües d'ús la catalana i la castellana, ambdues declarades oficials a Catalunya». Aquest article fou redactat personalment pel doctor Badia i respon a la seva convicció profunda de la posició que el català hauria de tenir a les universitats de Catalunya. L'equip rectoral hi estava d'acord i també li agradava, però, arran de la presentació d'una esmena a la comissió del Claustre que no va prosperar, es va prendre consciència que aquest article no encaixava amb la Llei de normalització lingüística de la Generalitat i aquest tema planà en les negociacions sobre l'aprovació dels Estatuts, tot i que la Conselleria no va fer mai cap comentari al respecte; probablement pensaven que ja s'hi oposaria Madrid. Ara bé, al Ministeri tampoc no volien prendre cap decisió i demanaven un *gesto*. El tema del *gesto* ocupà hores de discussió de l'equip rectoral; el temor era que l'article pogués dur a una impugnació dels Estatuts i que aquesta no es quedés tan sols en l'article 5. Al final el doctor Badia va decidir, i ho va fer a última hora, informar la comissió del Claustre dels dubtes sobre la legalitat de l'article 5. Els Estatuts estaven aprovats i el rector sortia amb aquella informació sorprenent, els membres de la comissió no s'ho podien creure, la Generalitat no havia posat l'article en dubte i el rector no podia explicar les raons de la seva actuació. Evidentment la comissió rebutjà les insinuacions del rector i feliçment l'article va romandre amb el redactat inicial. Però el *gesto* fou d'utilitat; quan només faltaven tres o quatre dies del termini d'impugnació dels Estatuts, arribaren notícies alarmants del Ministeri. L'article sobre la llengua catalana no hi havia manera de trampejar-lo. Converses telefòniques, algunes a altes hores de la matinada, entre Alfredo Pérez Rubalcaba, Ramon Torrent i jo mateixa. Els nostres arguments eren que el doctor Badia no canviaria el redactat, que el text no havia estat qüestionat per la Generalitat i que, si prenia una acció en contra, a més de fer mal a tothom, políticament cauria sobre les seves espatlles. No fou fàcil, però els nostres arguments anaren fent forat, el doctor Badia havia fet el *gesto* d'explicar-ho al Claustre i al final el Ministeri va parar el recurs que ja tenien en marxa. Fou un detall amb la Universitat de Barcelona que posa de manifest les bones relacions, tot i les discrepàncies, amb l'equip ministerial i que Ramon Torrent va

agrair públicament a Alfredo Pérez Rubalcaba en l'acte d'homenatge al doctor Badia celebrat al Paranimf de la Universitat el desembre de l'any 2007, essent rector Màrius Rubiralta. Durant deu anys l'idioma oficial de la Universitat de Barcelona fou el català i no hi hagué cap recurs ni protesta. Fou canviat en la primera modificació dels Estatuts, l'any 1995, essent rector Antonio Caparrós. La Universitat de Barcelona havia canviat, aquella necessitat de millora, de crítica constant i de canvi havia desaparegut. Repassant documents m'he adonat que en el projecte de reforma dels Estatuts es justifica la reforma pel canvi d'actituds i expectatives del personal universitari i dels estudiants. De fet, l'elecció del rector Bricall el 4 de febrer de 1986 va cloure un cicle de voluntat de canvi i d'illusió que el doctor Badia va protagonitzar, i va iniciar un cicle de normalitat. La Universitat de Barcelona ha esdevingut tan normal que des d'aleshores no s'ha distingit per prendre iniciatives innovadores, valentes o imaginatives, i ha estat més o menys en la normalitat en què s'ha instal·lat la universitat espanyola.

Voldria acabar amb unes paraules d'un poema que Carles Miralles (Miralles, 2006) va dedicar al doctor Badia i que va llegir el dia del seu homenatge l'any 2007.

Volem agrair-te la mica de serena
rauxa que en els teus ulls sabem veure, fulgent
i justa com la mà de la brisa als cabells
d'or del blat que has encès amb el teu sol de seny.

BIBLIOGRAFIA

- BADIA I MARGARIT, Antoni M. (1989). *Llabor de futur: Vuit anys al Rectorat de la Universitat de Barcelona*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- MIRALLES, Carles (2006). «Per a Antoni M. Badia i Margarit, Premi d'Honor de les Lletres Catalanes». A: MARTÍ I CASTELL, Joan (ed.). *Petit homenatge de la Secció Filològica de l'IEC al Dr. Antoni M. Badia i Margarit amb motiu d'haver estat guardonat amb el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes el 28 de maig de 2003: reunió plenària de la Secció Filològica del 13 de juny de 2003*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.